

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертаційної роботи Ткача Дмитра Костянтиновича
на тему: «Реформування ринку електроенергії України в умовах виходу на
зовнішні ринки»,
яка подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 «Економіка»**

Дисертаційна робота Ткача Д.К. на тему: «**Реформування ринку електроенергії України в умовах виходу на зовнішні ринки**» була розглянута на міжкафедральному семінарі, проведеного на базі кафедри національної економіки та фінансів, під головуванням завідувача кафедри теоретичної та прикладної економіки, д.е.н., професора Радіонової Ірини Федорівни (протокол № 4 від 20 листопада 2023 р.).

За пунктом 11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, результати обговорення та презентації результатів дисертації Ткача Д.К. на міжкафедральному семінарі подані у цьому висновку.

Актуальність теми дослідження. Тема дисертаційного дослідження є актуальною, оскільки стратегічною перспективою української економіки загалом та її енергетичного сектора зокрема, є імплементація у світовий та європейський економічний простір. Згаданий процес відбувається недостатньо скоординовано й результативно, тому потребує додаткових досліджень. Економічна невизначеність, спричинена війною, збільшує роль енергетичного сектору економіки України саме як фактору загальної стабілізації. Тому дослідження економічної безпеки енергетичного сектору, а також обґрунтування нової концепції енергетичної політики уряду, яка б забезпечувала його ефективне функціонування, набуває особливого практичного значення. Все це

пояснює необхідність дослідження перспективних напрямків реформування ринку електроенергії України в умовах її виходу на зовнішні ринки.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація є частиною науково-дослідних робіт ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», здійснених за затвердженими науковими темами: «Маркетингові стратегії розвитку підприємства в інноваційній економіці» (№ державної реєстрації 0115U005106), де автором проаналізовано сучасний стан та перспективи подальшого розвитку конкурентних переваг української електроенергетики, а також «Розробка моделей, методів та креативних технологій управління ризиками проектів бізнесу» (№ державної реєстрації 0116U005033), де автором досліджені перспективи співпраці ЄС та України в умовах глобалізації енергетичних ринків.

Формулювання наукової задачі, нове вирішення якої одержано в дисертації. Метою дисертаційної роботи є аналіз теоретичних та методичних підходів до реформування ринку електроенергії України в умовах виходу на зовнішні ринки.

Для досягнення мети визначені та реалізовані такі **наукові завдання:**

- здійснити теоретичний аналіз реформування ринку електроенергії в умовах виходу на зовнішні ринки;
- дослідити методичні підходи до реформування ринку електроенергії України;
- проаналізувати державне регулювання ринку електроенергії у контексті експансії української електроенергетики на зовнішні ринки у зв'язку з приєднанням України до об'єднаної енергосистеми континентальної Європи ENTSO-E;
- оцінити конкурентні переваги української електроенергетики в умовах інноваційного розвитку;
- здійснити аналіз формування маркетингової стратегії виходу української електроенергії на зовнішні ринки;

- розробити стратегічний підхід до оцінки пріоритетних напрямів проникнення українського виробника електроенергії на зовнішні ринки;
- розробити економетричну багатofакторну регресійну модель експорту української електроенергії за кордон;
- запропонувати концепти реформування українського ринку електроенергії у всіх типах генерації;
- здійснити теоретичний аналіз перспектив співпраці України та ЄС в умовах глобалізації енергетичних ринків;
- визначити можливості української енергетичної системи за своїми стандартами та надійністю задовольняти європейські вимоги.

Об'єктом дослідження є ринок електроенергії України в умовах виходу на зовнішні ринки.

Предметом дослідження є аналіз та оцінка процесу реформування внутрішнього ринку електроенергії України з метою підготовки та підтримки виходу на зовнішні ринки електроенергії, зокрема шляхом інтеграції з європейськими системами електропостачання та використання нових можливостей для експорту електроенергії на міжнародні ринки.

Наукова новизна отриманих результатів. У результаті проведених досліджень обґрунтовано теоретико-методичні засади і практичні рекомендації стосовно організаційно-управлінського забезпечення реформування ринку електроенергії України в умовах виходу на зовнішні ринки.

Одержані у процесі дослідження найвагоміші результати, що мають наукову новизну, охоплюють таке:

вперше: використано системний підхід до реформування ринку електроенергії України на основі визначення сукупності дієвих організаційно-економічних засобів і процедур, які охоплюють: функції регуляторних органів, вдосконалення інфраструктури ринку, забезпечення прозорості та доступності інформації, консультування учасників ринку, організацію аукціонів, ліцензування та сертифікацію, захист прав споживачів, стимулювання інвестицій, міжнародну співпрацю (с. 30-32, с. 35-39, с. 45-49, с. 68-69);

обґрунтовано економіко-правовий підхід до формування ефективної маркетингової стратегії українського виробника товарів енергетичної сфери на зовнішніх ринках, який (підхід) передбачає поєднання інституційних, інвестиційно-інноваційних, правових, інформаційних, мотиваційних інструментів, що дозволило розробити конкретні пропозиції для забезпечення економічного використання електричної енергії та для виходу на закордонні енергетичні ринки, який використаний в діяльності Української асоціації зовнішньої політики та ГС «Всеукраїнська Енергетична Асамблея» (с. 95-102, с. 103-105);

удосконалено: основні методичні положення щодо вибору напрямків реформування ринку електроенергії України, які, відрізняються від існуючих тим, що спираються на застосування низки взаємопов'язаних критеріїв, а саме: можливості використання модернізаційних моделей енерговиробництва, гарантування енергетичної безпеки, зростання конкурентної спроможності українських виробників та випереджального зростання енергетичних потужностей з залученням нових інвестицій (с. 42-49); методичний підхід до оцінювання індексу конкурентних переваг української електроенергетики, в складі енергетичного ринку, який охоплює такі показники, як: метрики, що використовуються для оцінки ефективності діяльності обласних енергопостачальних компаній; показники, що стосуються технічного стану та ефективності функціонування обладнання і систем, які забезпечують виробництво та розподіл електроенергії; показники якості обслуговування, що пов'язані з роботою кол-центрів та відображають фактичні результати надання послуг споживачам; показники електроенергетичного ринку; показники, які є цільовими для діяльності обласних енергопостачальних компаній, процес розрахунків за електроенергію між споживачами та енергогенеруючими підприємствами (с. 73-80); моделювання та прогнозування українського ринку електроенергії за допомогою побудови економетричної багатофакторної регресійної моделі, яка доводить існування суттєвого зв'язку між експортом електричної енергії, з однієї сторони, та чотирма впливовими змінними:

виробництвом електроенергії в Україні; виробництвом електроенергії з відновлюваних джерел енергії (ВДЕ); споживанням електроенергії в Україні, ціною на електроенергію, - з іншої (с. 120-124);

набули подальшого розвитку: уявлення про ефективну й доцільну в Україні модель ринку електроенергії, реалізація якої передбачає перехід від гуртового ринку «єдиного покупця» до структурованого ринку, розподіленого на окремі сегменти, на якому упорядковуються розрахунки за електроенергію між виробниками та споживачами та інші договірні відносини (с. 129-136); пропозиції щодо оптимізації ринку електроенергії України на основі використання досвіду інших країн, зокрема, досвіду провідних європейських країн, а саме: системи відновлювальної енергії - Німеччини, інтеграції атомної енергії в енергетичну систему країни - Швеції, системи зеленої енергетики та використання різних видів доступних відновлюваних джерел - Швейцарії, Данії, Великої Британії тощо (с. 169-171, с. 172-174).

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються. Усі результати роботи науково обґрунтовані та отримані при застосуванні такого інструментарію наукового дослідження, як системний підхід, історичний підхід, рух від абстрактного до конкретного, спостереження, порівняння, узагальнення, економетричне моделювання з використанням регресійного аналізу, прогнозування, контент-аналізу нормативних документів тощо.

Теоретичне та практичне значення результатів дисертації. У дисертації розроблено науково-методичні підходи до аналізу та оцінювання стану енергетичного ринку. Вони можуть бути використані для поліпшення організаційно-економічного механізму реформування ринку електроенергії в Україні, зокрема, в частині використання досвіду розвинених країн у процесі реформування ринку електроенергії в Україні.

Використання результатів роботи. Результати дослідження використані у діяльності трьох організацій, а саме:

- ГС «Всеукраїнська Енергетична Асамблея». Представлені пропозиції та методичні розробки дисертаційної роботи були впроваджені в аналітичну роботу ГС «Всеукраїнська Енергетична Асамблея», а саме: використанні фахівцями ГС «ВЕА» при підготовці аналітичного матеріалу: «Огляд енергетичної галузі України у 2022 році» (довідка про впровадження № 20_09/23 від 29.09.2023 р.);

- Української асоціації зовнішньої політики (УАЗП). Представлені пропозиції та методичні розробки дисертаційної роботи впроваджені в аналітичну роботу УАЗП. Внаслідок ознайомлення із результатами положень дисертації Ткача Д.К., було визнано цінність пропозицій, які стосуються інтеграції України в Європейський електроенергетичний простір; саме ці пропозиції були використанні членами асоціації при підготовці аналітичної доповіді: «Енергетика України після перемоги», яка була підготовлена для МЗС України;

- ТОВ «АТЗТ Компанія «Сатурн Дейта Інтернешенл». Представлені пропозиції та методичні розробки дисертаційної роботи Ткача Дмитра Костянтиновича були впроваджені в управлінську практику та аналітичну роботу. Внаслідок ознайомлення із результатами положень дисертації було визнано цінність аналізу формування маркетингової стратегії на прикладі головної компанії у сфері електроенергетики – Національної енергетичної компанії «Укренерго». Ці пропозиції було впроваджено у діяльність ТОВ «АТЗТ Компанія «Сатурн Дейта Інтернешенл».

Особиста участь автора в одержанні наукових і практичних результатів, що викладені в дисертаційній роботі.

Дисертаційна робота виконана на кафедрі національної економіки та фінансів Вищого навчального закладу «Університет економіки та права «КРОК». Науковий керівник – доктор економічних наук, професор Грушко Віктор Іванович.

Взявши до уваги звіт подібності щодо перевірки на плагіат, рецензенти дійшли висновку, що дисертаційна робота Ткача Д.К. є результатом самостійних

досліджень й не містить елементів плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають необхідні посилання на джерела.

Дисертація загалом відповідає чинним вимогам щодо оформлення.

Перелік публікацій за темою дисертації та особистий внесок автора. За результатами дослідження автор опублікував 13 наукових праць, серед яких: 9 наукових статей (з них 7 - у наукових виданнях, що входять до переліку наукових фахових видань України, які увійшли до наукометричних баз, 2 - у періодичному науковому виданні інших держав), 1 розділ у колективній монографії та 3 у збірниках матеріалів міжнародних конференцій. Загальний обсяг публікацій дорівнює 5,2 авторських аркуша.

Статті у наукових фахових виданнях України, що входять до наукометричних баз:

1. Ткач Д. К. Сучасний стан паливно-енергетичного комплексу України. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2018. № 4 (52). С. 45-51. URL : <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2018-52-45-51>
2. Ткач Д. К. Перспективи співпраці Європейського Союзу та України в умовах глобалізації енергетичних ринків. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2020. №4 (60). С. 32-38. URL : <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2020-60-32-38>
3. Ткач Д. К. Напрями реформування ринку електроенергії. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2021. № 1 (61). С. 194-200. URL : <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2021-61-194-200>
4. Ткач Д. К. Формування маркетингової стратегії виходу українського товаровиробника на зовнішні ринки. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2021. № 2 (62). С. 100-108. URL : <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2021-62-100-108>
5. Ткач Д. К. Оцінка конкурентних переваг української електроенергетики. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2021. № 3 (63). С. 22-32. URL : <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2021-63-22-32>

6. Ткач Д. К. Співпраця України та Європейського Союзу в електроенергетичній сфері. *Наукові перспективи*. 2023. № 7(37). URL : [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-7\(37\)-399-410](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-7(37)-399-410)

7. Ткач Д. К. Які втрати понесла енергосистема України внаслідок масових атак з боку Росії. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 52. URL : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-41>

У зарубіжних виданнях:

1. Tkach D. Operations of the Ukrainian energy market in terms of accessing foreign markets – ways of improvement. *Economics, Finance And Management Review*. 2020. Issue 2. 35–42. URL : <https://doi.org/10.36690/2674-5208-2020-2-35>

2. Tkach D., Tkach D. The main losses of the Ukrainian energy system as a result of massive attacks by russia. *Economics, Finance and Management Review*. 2023. № 2. Pp. 51-59. DOI: <https://doi.org/10.36690/2674-5208-2023-2-51-59>

В інших виданнях:

1. Ткач Д. К. Стратегічні перспективи підприємств в умовах економіки невизначеності. *Економіка невизначеності: практичний погляд на проблему* : колективна монографія / за ред. В. І. Грушка. Київ : Університет економіки та права «КРОК», 2021. С. 41-71. DOI: <https://doi.org/10.31732/EU>

Тези виступів на конференціях:

1. Tkach D. How the Ukrainian authorities minimize the consequences of massive russian attacks on the energy system of Ukraine. *Relationship between public administration and business entities management (RPABM-2022)* : The 2nd International Conference, November 12, 2022, Tallinn, Estonia, 2022. Pp.154-156. URL : <https://mono.scnchub.com/index.php/book/catalog/download/15/61/283?inline=1>

2. Ткач Д. К. Напрями реформування ринку електроенергії. *Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва: міжгалузеві диспути* : матеріали XIII міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 26 лютого 2021 р. Київ : Наукова платформа, 2021. С. 88-101. URL :

https://openscilab.org/wp-content/uploads/2021/10/suchasni-vikliki-i-aktualni-problemi-nauki-osviti-ta-virobnictva-mizhgaluzevi-disputi_2021_10_22.pdf

3. Ткач Д. Аналіз конкурентоспроможності української електроенергетики. *Integration of Education, Science and Business in Modern Environment: Summer Debates* : Proceedings of the 5th International Scientific and Practical Internet Conference, August 3-4, 2023, Dnipro : Marenichenko V. V. Pp. 485-488. URL : <http://www.wayscience.com/wp-content/uploads/2023/08/Conference-Proceedings-3-4-August-2023.pdf>

Усі наукові положення, висновки і рекомендації одержані автором особисто. У публікаціях, підготовлених в співавторстві, здобувачем зазначено авторський внесок.

Результати дисертації опубліковано у повному обсязі.

За практичною цінністю, змістом та оформленням, дисертаційна робота Ткача Д. К. на тему «Реформування ринку електроенергії України в умовах виходу на зовнішні ринки», відповідає вимогам пп. 5, 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а також вона відповідає вимогам освітньо-наукової програми ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК» зі спеціальності 051 «Економіка».

РЕКОМЕНДУВАТИ:

Аналіз результатів обговорення та презентації дисертації Ткача Д.К. на тему «Реформування ринку електроенергії України в умовах виходу на зовнішні ринки» на фаховому міжкафедральному семінарі свідчить про те, що зміст дисертаційної роботи відповідає змісту освітньо-наукової програми за спеціальністю 051 «Економіка». Робота містить наукову новизну, яка виявляється при її порівнянні з іншими подібними дослідженнями енергетичного сектору. Тому дисертаційна робота забезпечує розвиток економічної науки в частині дослідження енергетичного ринку та його реформування для

імплементатії енергетичного сектору України в світовий енергетичний ринок. Висновки за результатами дослідження та науково-практичні рекомендації є самостійно отриманими автором та обґрунтованими й оригінальними авторськими положеннями, які спрямовані на вирішення завдань реформування енергетичного сектору української економіки. Тому дисертаційна робота Ткача Д.К. на тему «Реформування ринку електроенергії України в умовах виходу на зовнішні ринки», яка подана для публічної презентації та обговорення на засіданні міжкафедрального семінару, рекомендується до захисту у разовій спеціалізованій раді Університету «КРОК» на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».

**Головуюча на засіданні міжкафедрального семінару
завідувач кафедри теоретичної та прикладної економіки
Вищого навчального закладу «Університет економіки
та права «КРОК»,
д.е.н., професор**

Ірина РАДІОНОВА

**Завідувач кафедри національної економіки та фінансів
Вищого навчального закладу «Університет економіки
та права «КРОК»,
д.е.н., професор**

Ігор РУМИК

«20» листопада 2023 р.

Підписи Ірини РАДІОНОВОЇ, Ігора РУМИКА засвідчують
Директор департаменту кадрів Вищого навчального закладу
«Університет економіки та права «Крок»
Александр ПЛАТНЮК
« 20 » 11 2023 р.